

СЕЉАК.

ГОДИНА VI.

ИЛУСТРОВАНИ НЕДЕЉНИ ЛИСТ

24. ЈУЛИЈА.

И САД.

за целокупну економију, умјетност и обртност.

1867.

Годишња предплата:
у Аустрији 5 фор.

Издаје и уређује: *Др. Ђорђе Радић.*

Годишња предплата:
у Србији 50 гр. ч.

Изази сваког понедељника на по-
табака и доноси илустрације и прилоге.
Овогодишњи предбројници добивају на дар
књигу: ВОБА при ГАЗДОВАЊУ.

Бр. 30.

Предплата се шаље уреднику „Сељака“ у
Н. Сад, али се може предплатити и код
уредништва „Напредка“ и „Данице.“
У Београду код књижара г. В. Валожића.

Поштована господо предбројници!

Полазећи у Немачку, Холанд, Французку и Швајцарску да скупљам искуства за даље моје делање на пољу економске књижевности, умољавам Вас, да рекламације и друге ствари управљате као и до сада, или на моје име, или на уредништво, и све ће се редовно одговорити; а што се неби одма без мене одговорити могло, то Вас умољавам, да се претрпите док ја с' пута недођем. »Сељак« ће као а до сада редовно сваког понедељника излазити. А сада примите од мене пријатељско једно: с' Богом остајте! а моја ће брига бити, да у путу оно зверем, што ће нами највише од користи бити моћи.

Др. ЂОРЂЕ РАДИЋ.

О запањавајућим болестима код коња, и о њиновом лечењу с' ладном водом.

Запалење врата долази код коња врло често, и указује се обично у почетку и при крају зиме; најчешће наплази на млађе коње, ал у обште негледу на старост. Обични су знаци ови: слабост, притегнут трбу, нешто укочен врат, тешко гутање, оток жљезда, брзо дисање, веће избуљене очи, сув кашаљ, лагано балегање, сува кожа и накострешене флаке.

Особито су они коњи запалењу врата подложни, који у низким, топлим и загушним шталама стајати морају. Ал понајвише су тој бољи ови узроци: промаја, трчање проти ветру, брзо појење са врло ладном водом и у обште свако разлађење.

Поступање је у обште врло лако. Треба само добро видети, гди је оно место што коња боле, пак онда узети крпе, у ладну воду умочити, добро изцедити, на оно болно место метнути, пак онда сувим крпама преко ти мокри завити. Осим тога се коњ мора топло држати и сламом цело му тело добро изтрти, да се кожа боље испарава. За пиће му подај у води мало мекиња и само му мало суве ране подај, која се пре добро изпревртати мора,

да неостане у њој ни мало прашине, јер би прашина болест јошт већма раздражила. И ако се је болест већ здраво развила, довољно је горње поступање, без икакви други јачи и присиљавајући средства, која обично марвени лекари употребљују.

Запалење прсију је такођер врло честа болест код коња. У почетку су коњи немирни, легају на земљу, пак за мало се опет подижу, стражњи део тела им је нешто надувен и као канда би им онда стомак ослабио. На кратко затим дође грозница са врлом брзим куцањем главни жила — 60 пута у минути куца. Сад дође онако површан и сув неки кашаљ. Предње ноге здраво разкречене држе, да прса рашире, дишу кратко, ал брзо, са јаким гibaњем ребара и слабина, ноздрве које су изнутра врло црвене и суве, необично здраво шире. Очи су суве и укочене, глава и врат уштапљен, уста онајвише сува и врела, из носа долазећи ваздух је врло тонал. Ако тако оболелом коњу и најмање прса додирнеш, видићеш да га јако боле, не балега, а кожа се испарава.

Особито су подложи запалењу прсију старији коњи, који су обично више пута од назеба боловали. Код тога боловања треба што пре започети лечење. Који је део прсију запаљен, то се онога, који с' ладном водом лечи слабо тиче, јер он мора цела прса мокрим крпама обложити и сувима превити. Коњ може у том случају у својој обичној штали остати, ал се само мора штала промајати, да је у њој увек ваздух чист, а балега се мора одма после сваког балегања из штале износити. Само несме бити јаке врућине у штали. Да би болан коњ лакше балегао, које је овде врло нужно, треба се постарати за чешће клистире. И то се мораш побринути, да коњ што чешће пије, а пре појења му увек подај мало соли да лиже — боље и више ће за тим пити. Да би се кожа што више испаравала, треба коња два пута са сламом добро по целом телу изтрти. Мокре крпе треба увек поменути кад се год осуше; и на то треба да пазим, да оне горње, суве крпе, ове мокре сасвим покрију. Што многи марвени лекари у том случају крв пуштају — није добро, јер тиме коња слабе, наравно да и то у многим случајевима помаже. После лечења треба коња добро ранити. И овде као и код запалења врата, треба дати наквашени мекиња, помало добра сена, ал чешће, тако ће се пре опоравити. Треба га са покровцем покрити да не заладни на ново, док се јошт није сасвим излечио. Ако ти је могуће, изведи коња на добру какву ливаду ил' пашњак да пасе.

Запалење бубрега више је пута тешко од запалења прсију разликовати; у обште се узима, да је бубрег онда запаљен, кад коњ слабо, с' великом

натегом и по мало крваво мокри. Друга су појавлења скоро сва, као и код запалења прсију. Узрок је онајвише кад се коњ претера ил' прејаша. Лечење је врло тешко, особито ако се болест већ јако развила. Од досад употребљени лекова није обично ни једно помогло, осим онде, гди је болести већ од саме себе нестајало. Ал ће на сваки начин најбољи лек бити онај, који смо код запалења прсију навели, само на то пазити морамо, да завоји, како мокри тако и суви управо на бубреге дођу, као што смо и код прсију рекли. Појити треба чешће, и ако можеш болеснога коња на то склонити, да свака четврт сата пије, тим боље.

Врло је честа болест код коња и запалење стомака и дебелог црева. У тој болести предњачи увек колика, и то стање траје од почетка до краја болести. Ми ту разликујемо напрасно и повремено запалење стомака и дебелог црева. Код напрасног запалења се одма колика укаже, немир, устајање и легање, ваљање и слабо балегање. Најглавније је ту све брже куцање главне жиле, ватренија уста и брзо дисање. Што болест већма напредује, тим је поглед више плашљивији; коњи легну на једну страну, или и нележу, куцање главне жиле бива слабије, дисање брже, а смрт сљеди после 4, 6 до 8 часова.

Узроци су разни, особито пак разлађење, осим тога ждерање отровни травчица или повређење стомака од прогутани вр'асти ствари. У последњем се случају слабо што учинити даје. Ако се коњ одма после ждерања ваљати почне, тако да се човек побојати може, да је отровне ил' вр'асте ствари прогутао, онда ће најбоље бити, да му се у уста сасне подоста маковог ил' другог ког уља, а ако је од назеба, онда му ваља привезати мокре и суве завоје. Ал најбоље ће у том случају помоћи чешће и јако клистирање. Ако се ово одма употреби, брзо ће коњ оздравити.

Код повременог запалења нису знаци тако јаки, а колике више пута и нема, али зато дође пролив врло нагло. Узроци су исти као код напрасног запалења, а лечење остаје исто, само се за клистире употребљује прилично поладна вода.

Докле год болест траје, неће коњи ништа јести; а ако покажу вољу да оће да једу, онда им треба дати најпре натопљене (у много воде) мекиње и зелене пиће по мало, и за то време несмеду коњи ништа радити.

Yama Mai.

Тек што је неколико година прошло, да је наризко удомаћавајуће друштво нове свилене бубе,

као: *Bombyx Ricinii*, *Arundia*, *Chintia*, *Pernii*, за неговање ради произвођења свиле препоручивано, кад се на ново појави један свилац, који као канда ће све до данас препоручене и неговане изтиснути. Најпре се ова свилена буба, или да краће кажемо свилац, неговао у Шпанији, у вароши Барцелони, гди је из Јапана донешен. Лекар тамошњи Саси, пошље удомаћавајућем паризком друштво јаја од тога свилца, од куда је брзо и у Берлин приспео. Лане сам и ја на срећу добио приличну порцију ти јаја, и најозбиљније сам се око тога бавио, да видим, оћели од користи и за нас овај свилац бити.

Yama Mai, спада такођер у одлење ноћни лептирова, врло је леп, и широк је 6 палаца кад крила рашири; лепе је жуте боје са њежно-ружичним очима у крајевима горњих крила. По величини и лепоти не налази му ни један лептир код нас. Јаја су као кудељно семе велика, сиве боје, више нагомилана са неким љепивом једно с' другим сљепљена, и као обично су се на сунцу излегла. Други дан већ изађоше на моју велику радост првенци, а после су се и сви други излегли. За рану сам употребио лишће **свакојаке растовине**, и нашао сам, да лист од растове врсте дуба (*Stieleiche*, *Quercus pedunculata*), најрадије једу. Најбоље се овако с' њима поступа: Узми много растови гранчица и мети их у један суд воде, да се дуже одрже. Младе гусенице врло халаљиво то лишће једу, и кад се у осам дана четир пута само рана мења, весело расте гусеничице. Пресвлачивање бива као и обично код ови обични свилца, и за 28—35 дана не само да су гусенице као у човека велики средњи прст големе, и за чудо лепе зелене боје, него су већ за упређивање способне.

На истој растовој гранчици, која је последњи пут за рану служила, упреду се свилци и направе врло лепу, као повећи ора велику чаурицу, врло отворене зеленкасте боје, и врло финог и лепог састава.

Свила се даје ванредно одплести, што код ове наше обичне бубе није могуће, и даје што се једнакости и јачине тиче, много бољи конац од нашега свилца.

Напротив нема ова свила ону светлост, коју обична наша свила од дудовог свилца има, али је за ткање дамаста и друге јаче свиле од неизмерне вредности, као и за то, да се с' овом свилом меша.

На сваки начин мора се овај растови свилац препоручити, јер неговање није тако јако случајевима подложно као дудови свилац, а при ваљаном надзору напредује слободно и у растовој шуми.

Свилац је овај чврст, не подлежи никаковим болестима, а куд ћеш јефтиније ране од — расто-

вог листа, особито овде код нас, гди растови шума има. Што се јаја тиче, ја ћу и тако за два три дана предузети економско путовање по средњој и западној Европи, те ћу дознати, гди се јаја у већој количини добити могу, и онда ћу мојим предбројницима, кад с' пута дођем, јавити.

Утамањивање пужева.

Пужеви имају испод трбу'а једну жиласту кожицу, која, својим скупљањем и избацавањем неке беле бале, за дивизање служи. Они се немогу напред повући, ако неизбаце нешто од ове бале, зато се и види и познаје њиов траг по оном сребрнастом пругом. Ако се дакле с' којим средством на пут стане, да ова бала не може излазити, онда мора пуж угинути. За тај се посао узме сечке, особито од зобне сламе, и с' овом се сламом покрију она, од пужева већ повређена места, и то с' вечера; исто тако и на она места ваља те сламе посути, гди се ти баштенски пужеви задржавају, а то можеш дознати по оним белим пругама. Можеш и пилотине, садре (гипса), пепела или што друго, што влагу радо у себе прима, са сламом помешати.

Пужеви се дакле сад у тој слами налазе, и слама им се на оној кожици залепи, а пуж из свију шупљика балу ову пушта, само да се из сламе изплете, и будући да гипс, пилотине и т. д. сву ту влагу (балу) упију, и тако се пуж, што већма ту балу избацује већма ушлете, док на послетку онемогне више и умре. Ако је ноћ влажа била, онда се може догодити, да идућег дана нису сасвим мртви пужеви, али зато омет због они препона нису до своји јама дошли, пак ји лако можеш сутра дан све ухватити и потући.

(*Journal de Société centrale d'agriculture de Belgique* 1867. Nr. 24.)

Леп за пећке (Фуруне).

„*Dingler's polytech. Journal*“ доноси пропис једнога лепа (Kitt) и вели: „Обични леп, којим се пукотине на пећкама залепљују, одпада често, пак се морају пећке преко зиме више пути лепити. За гвоздене и црепане пећке пронашао сам ја један леп, који са иловачом земљом, млеком, артијом, галицом и сољом правим.“

„Узми дакле од не одвише масне иловаче земље један комад као две песнице, пак онда умочи у млеко један табак обичне пепељасте проливајуће (*Flusspapier*) артије и замеси је добро са иловачом дотле, док се неузна да је папир, но само кончићи од папира да се по благу виде. Овоме тесту

додај јошт 1 лот обичне беле соли и 1 лот зелене галице, обадвоје наравно најпре у пра стуци, пак онда дотле млека доливај, док се неузмогу с' тестом лепо оне пукотине мазати."

„Овај леп не пуца и врло дуго траје“.

Ужежено уље

можеш најбоље тиме од смрада опростити, кад га кроз изтучено углевље процедиш.

ОДГОВОРИ.

Госп. Сав. Петр. у З. Ја мој господине! ни једно марвинче незна рећи шта му фали, код њега се болест само по прописаним знацима познати може. Само на појављења за време болести пазите, пак нећете пофалити.

Госп. Ђорђ. Петр. у Бечеј. Најбоље би било да се на самог Ausfeld-а обратите, јер ја цјеновнике немам, он ће вам све послати.

Госп. Лаз. Јов. у С. Причекајте док ја с' пута дођем.

Soeben erschien in dritter und veränderter Auflage:

Das Buch für den Landmann.

Anleitung zu dem einträglichsten Betriebe
der Landwirthschaft.

Von

Dr. William Löbe,

Redacteur der Illustrierten Landwirthschaftlichen Zeitung.

Mit 102 Abbildungen.

2 Bände brosch. 1 Thlr. — El. geb. 1 Thlr. 7½ Sgr.

I. Theil apart: **Ackerbau** Mit 48 Abbildungen. 15 Sgr

II. Theil apart: **Viehzucht** Mit 54 Abbildungen. 15 Sgr.

Wir besitzen über die Landwirthschaft Hand- und Lehrbücher genug, dennoch wird diese Arbeit nicht überflüssig erscheinen, wenn man erwägt, daß gerade diejenigen Werke, welche man für die besten ansieht, für die große Menge der Landwirthe zu gelehrt sind für den wichtigsten Stand im Staate, für den ehrenwerthen Landmannstand, für den kleineren Landwirth in Dorf und Stadt, für den „Bauer“ ist ein bündiger, allgemein verständlicher, dem gegenwärtigen Zustande der Landwirthschaft Rechnung tragender „Leitfaden zum zweckmäßigsten und einträglichsten Betriebe der Landwirthschaft“ ein wahres Bedürfnis gewesen. Daß der Verfasser seine Aufgabe glücklich gelöst hat, dafür spricht das nach Verlauf von 2 Monaten bereits nöthig gewordene Erscheinen einer dritten Auflage, und ist dies wohl der beste Beweis für die praktische Brauchbarkeit des Buches.

Verlag der Reichenbach'schen Buchhandlung in Wittenberg
und Leipzig.

Може се у свакој књижари наручити.

КОРНАЈБУРГСКИ

марвени пра

за коње. говеда и овце.

Може се добити у НОВОМ САДУ код

Г. Ф. ШРАЈБЕРА.

J. G. Ausfeld

Kunst- u. Handelsgärtner

in Arnstadt (Thüringen.)

препоручује своје велико стовариште лени и прави

ХАРЛЕМСКИ ЛУКОВА

од зумбула, лале и зеленкаде; даље: жабљака, овчијег руна, перунике, крина итд.

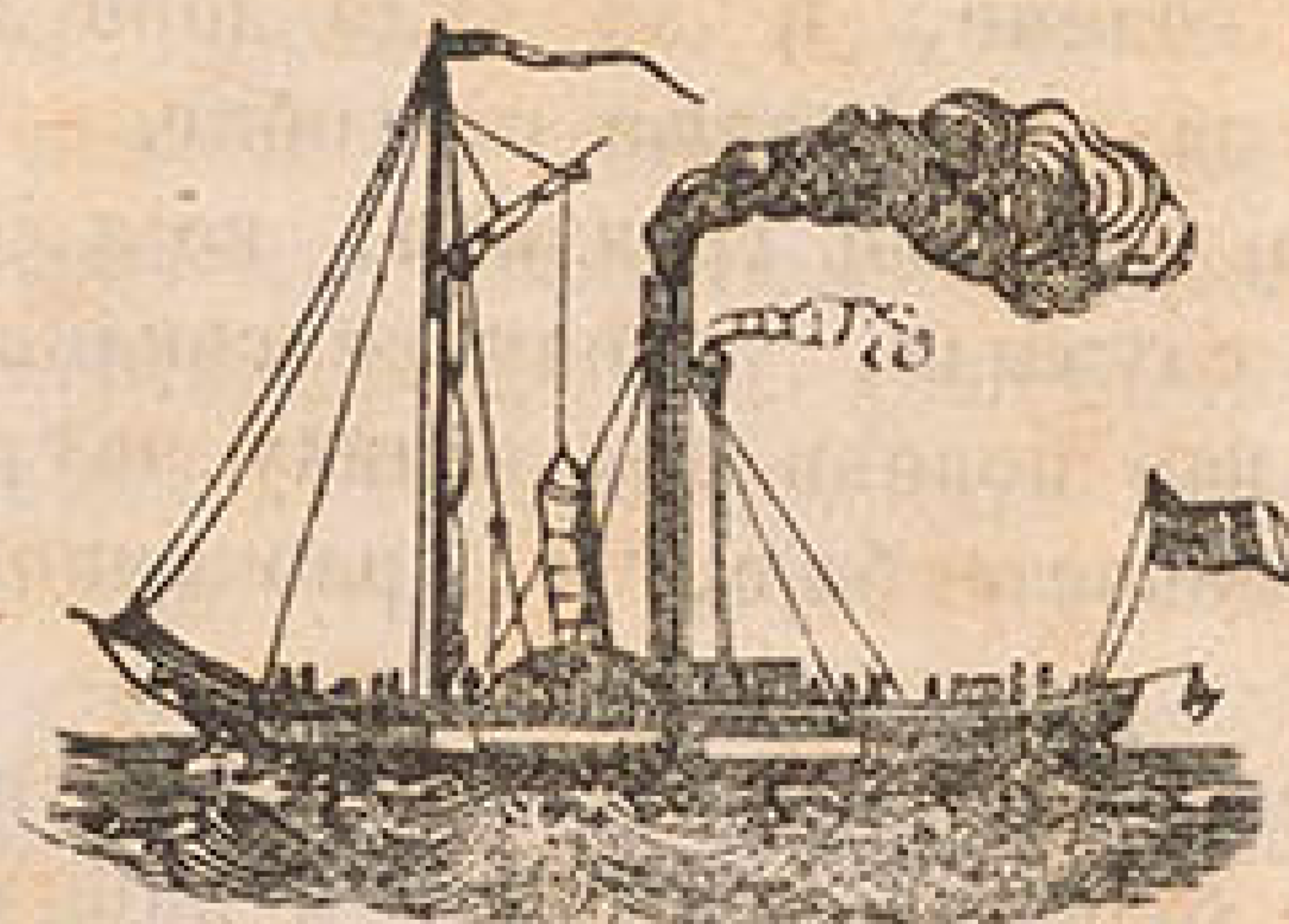
На писмено зактевање послаћу сваком мој цјеновник.

Лукови долазе из Харлема у почетку месеца септембра, ал молим, да се код мене наручи до

конца јулија,

како ћу сваког задовољити моћи.

Прво и. кр. Паровродско Друштво.

Н. Сад — Земун: уторн. и недеља 6 с. у јутру.

Н. Сад — Оршава: среда 12 с поћу.

Н. Сад — Пешта: пон., среда, суб. пол. 3 у јут.

Земун — Сегедин: недеља у 6 сати у јутру.

Сегедин — Земун: среда и субота у јутру.

Сисак — Земун: уторник у јутру.

Земун — Сисак: петак у јутру.

Београд — Градиште: уторник и суб. у јутру.

Београд — Оршава: четвртак у јутру.

Шабац — Београд: понед. среда и суб. у јутру.

Оршава — Градиште: петак у подне.

Градиште — Београд: суб. пон. и среда ујутру.

Београд — Шабац: нед. уторн. и пет. у јутру.